

BOSHLANG'ICH MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARDA IRODAVIY KO'RINISHLARNING YOSHGA BOG'LIQ XUSUSIYATLARI

Yoqubova Sabrina Bozor qizi

Termiz iqtisodiyoti va servis universiteti
Pedagogika va ijtimoiy gumanitar fanlar fakulteti
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Toshova Shahnoza Tojinorovna

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda irodaviy sifatlarning shakllanishi, ularning yoshga bog'liq psixologik xususiyatlari, o'quv jarayonida irodaning ahamiyati va rivojlanish qonuniyatlari yoritilgan. Shuningdek, bolalarda qat'iyatlilik, o'zini tuta bilish, mustaqillik, sabr-toqat kabi irodaviy sifatlarni shakllantirishda o'qituvchi va ota-onaning o'rni tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Iroda, irodaviy sifatlari, boshlang'ich maktab, yosh xususiyatlari, sabr-toqat, qat'iyatlilik, o'zini tuta bilish, shaxs rivojlanishi, motivatsiya, psixologik rivojlanish.

Абстрактный: В статье рассматривается формирование волевых качеств у детей младшего школьного возраста, с учётом возрастных психологических особенностей и их роли в учебном процессе. Подчёркивается развитие таких волевых качеств, как настойчивость, самоконтроль, самостоятельность, терпение и ответственность. Также анализируется значение поддержки учителей и родителей в формировании волевого поведения ребёнка.

Abstract: The article examines the development of volitional qualities in primary school-aged children, emphasizing age-related psychological features and their role in the learning process. It highlights how persistence, self-control, independence, patience, and responsibility evolve during this stage. The importance of teachers' and parents' support in shaping children's volitional behavior is also discussed.

Kirish Iroda – bu shaxsning ongli ravishda harakatlarini boshqarish va to'sqinliklarga qaramay maqsad sari intilish qobiliyatidir. Boshlang'ich maktab davri (7–10 yosh) bolalarning shaxsiy rivojlanishida juda muhim bosqich hisoblanadi. Bu davrda iroda sifatlari asta-sekin shakllanadi va bolalar o'z faoliyatida mustaqil qaror qabul qilish, maqsad sari intilish, intizom va o'zini tuta bilish ko'nikmalarini egallab boradilar.

Asosiy qism

1. Boshlang'ich maktab yoshining umumiy psixologik xususiyatlari

Bolalarda tafakkur ko'proq konkret-obrazli shaklda rivojlanadi.

Hissiyotlar tez o'zgaruvchan, barqaror emas.

Jamoaga qo'shilish, o'qituvchiga taqlid qilish kuchli bo'ladi.

2. Irodaviy sifatlarning yoshga bog'liq rivojlanishi

7 yoshda – bolalar ko'proq tashqi rag'batga tayanadi, mustaqil qaror qabul qilish qiyin.

8 yoshda – oddiy maqsadlarni qo'yish va unga erishishda qat'iyat ko'rsatish boshlanadi.

9–10 yoshda – sabr-toqat, o'zini tuta bilish, sinf jamoasi oldida mas'uliyat sezish kuchayadi.

3. Boshlang'ich maktab davrida shakllanadigan asosiy irodaviy sifatlari

Qat'iyatlik – vazifani oxiriga yetkazish.

Sabr-toqat – qiyinchiliklarni yengib o'tish.

O'zini tuta bilish – his-tuyg'ularini boshqarish.

Mustaqillik – qaror qabul qilish va uni amalga oshirish.

Mas'uliyat – sinf jamoasi, o'qituvchi va ota-onaga nisbatan burchni his qilish.

4. O'qituvchi va ota-onaning roli

Bolalarda irodaviy sifatlarni shakllantirish uchun intizomli muhit yaratish, qiziqarli o'yin va mashqlar orqali sabr-toqatni oshirish muhim.

Ta'lim-tarbiya jarayonida rag'batlantirish, mustaqil topshiriqlar berish, muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmaslikka o'rgatish lozim.

Maqsad

Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda irodaviy sifatlarning shakllanish jarayonini tahlil qilish va ularning yoshga bog'liq xususiyatlarini ochib berish.

Natijalar

Boshlang'ich maktab davrida irodaviy sifatlari shakllanishi tezkor bo'ladi.

O'qituvchi va ota-onaning doimiy qo'llab-quvvatlashi bolaning qat'iyatli, sabrli va mas'uliyatli bo'lib ulg'ayishiga yordam beradi.

To'g'ri tashkil qilingan o'quv va tarbiya jarayoni irodaviy sifatlarning barqaror shakllanishiga olib keladi.

Xulosa: Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda iroda shaxsiy rivojlanishning asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Ularning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish, irodaviy sifatlarni shakllantirishning samarali yo'li hisoblanadi.

Tavsiyalar

1. O'quv jarayonida bolalarni mustaqil faoliyatga jalb qilish.
2. Qiyin topshiriqlarni bosqichma-bosqich berib, sabr-toqatni oshirish.
3. Ota-onalarga irodaviy sifatlarni oilada ham qo'llab-quvvatlash bo'yicha maslahatlar berish.
4. Rag'bat va tanbehni me'yorida qo'llash orqali qat'iyatlilikni kuchaytirish.
5. Guruhiiy o'yinlar va mashg'ulotlarda jamoaviy mas'uliyatni rivojlantirish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vygotskiy L.S. "Psixologiya razvitiya rebenka". – Moskva, 1984.
2. Galperin P.Ya. "Psixologiya vospitaniya i obucheniya". – Moskva, 1985.
3. Leontev A.N. "Deatelnost. Soznanie. Lichnost". – Moskva, 1977.
4. Karimova V.M. "Psixologiya". – Toshkent: O'zbekiston, 2010.
5. Zokirova R. "Bola psixologiyasi". – Toshkent, 2015.
6. Umurqulov B. "Shaxs psixologiyasi asoslari". – Toshkent, 2018.
7. Elkonin D.B. "Psixologiya obucheniya mladshogo shkolnika". – Moskva, 1974.
8. Abdullaeva Q. "Maktabgacha va boshlang'ich maktab psixologiyasi". – Toshkent, 2021.
9. Shoumarov R. "Psixologik rivojlanish nazariyalari". – Toshkent, 2016.
10. Davletshin M. "Umumiy psixologiya". – Toshkent, 2002.